

Xây dựng ngữ liệu đa phương thức hỗ trợ dạy học đọc mở rộng cho học sinh lớp 4 trên nền tảng số canvas

Trần Thị Bé*, Lê Ngọc Tường Khanh**

*Trường Tiểu học Tân Sơn Nhì, quận Tân Phú, Thành phố Hồ Chí Minh

**Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam

Received: 01/8/2024; Revised: 6/8/2024; Accepted: 16/8/2024

Abstract: This article focuses on building multimodal learning corpus on the digital platform Canvas to support extensive reading instruction for fourth graders, aiming to meet the requirements set by the 2018 Literature Education Curriculum. Using theoretical research methods, the article synthesizes and analyzes various documents to clarify basic concepts about learning corpus, multimodal learning corpus, extensive reading, digital platforms, and multimodal learning corpus on the digital platform Canva for extensive reading. Additionally, the author clarifies the requirements of the 2018 Literature Education Curriculum regarding extensive reading instruction. From there, the study built multimodal learning corpus on the digital platform Canvas to support extensive reading instruction for fourth graders. Top of FormBottom of Form

Keywords: Extensive reading, multimodal learning corpus, digital platform, fourth graders

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn (CTNV) 2018 nói chung và môn Tiếng Việt ở tiểu học nói riêng chú trọng việc hình thành năng lực sử dụng ngôn ngữ tiếng Việt cho học sinh (HS) thông qua 4 kỹ năng nghe, đọc, nói, và viết (MOET, 2018b). Trong đó, đọc là một nội dung quan trọng chiếm nhiều thời lượng học tập hơn các nội dung khác và là kỹ năng trọng tâm để phát triển năng lực ngôn ngữ của HS. Thông qua các hoạt động đọc, HS thu nhận kiến thức từ các văn bản (VB), từ đó mở rộng hiểu biết về tự nhiên và xã hội. Chính vì thế, đọc là kỹ năng thiết yếu để HS học tập tốt môn Tiếng Việt cũng như các môn học khác.

CTNV 2018 đề cập đến đọc như một năng lực cốt lõi nhiều yêu cầu và mức độ khác nhau và đọc hiểu là một yêu cầu được chú trọng ngay từ lớp một (MOET, 2018b). Trong đó, đọc mở rộng (ĐMR) là một trong những yêu cầu cần đạt đối với năng lực đọc hiểu (NLĐH) được CTNV 2018 nhấn mạnh. So với Chương trình 2006, ĐMR được xem là một điểm mới khác biệt. Theo CTNV 2018 (MOET, 2018b), ĐMR là cơ hội để GV có thể phát triển NLĐH cho HS nói chung và hình thành thói quen, đam mê đối với đọc nói riêng, đặc biệt là ở giai đoạn cuối cấp tiểu học (lớp 4 và 5). Tuy nhiên, ĐMR cũng là một thách thức mới đối với GV. Theo phân phối về mặt thời gian của CTNV 2018 (MOET, 2018), ĐMR chiếm gần 2/3 thời lượng của một tiết dạy nhưng để đáp

ứng được yêu cầu cần đạt của bài học, đòi hỏi người học phải thực hiện việc tự ĐMR ở nhà. Đồng thời, CTNV 2018 cũng đưa ra yêu cầu phát triển cho HS năng lực học tập và làm việc với VB đa phương thức (MOET, 2018b). Do đó, việc cung cấp cho HS các ngữ liệu đa phương thức (NLĐPT) phù hợp để HS tự học ở nhà là một nhiệm vụ cần thiết và cấp bách hiện nay.

Từ những lí do trên, bài viết nghiên cứu về việc xây dựng NLĐPT hỗ trợ dạy học ĐMR cho HS lớp 4 nhằm góp phần cung cấp kho học liệu ĐMR trên nền tảng số (NTS) để hỗ trợ cho GV lớp 4 thực hiện việc dạy học ĐMR được hiệu quả.

2. Đối tượng, khách thể và phương pháp nghiên cứu

Đối tượng của nghiên cứu là việc xây dựng NLĐPT nhằm hỗ trợ cho GV lớp 4 thực hiện dạy học ĐMR hiệu quả. Trong nghiên cứu này, phương pháp nghiên cứu lí thuyết được sử dụng nhằm làm rõ các khái niệm cơ bản về ngữ liệu (NL), NLĐPT, ĐMR, NTS, ĐMR NLĐPT trên NTS và yêu cầu đạt về ĐMR trong CTNV 2018. Từ đó, nghiên cứu tiến hành xây dựng hệ thống NLĐPT trên NTS để hỗ trợ dạy học ĐMR cho HS lớp 4.

Đồng thời, phương pháp khảo nghiệm với công cụ là các phiếu khảo sát được sử dụng nhằm thu thập ý kiến của GV và HS về mức độ phù hợp của hệ thống NLĐPT đề tài đã xây dựng.

3. Kết quả và thảo luận

3.1. Một số vấn đề về đọc mở rộng ngữ liệu đa phương thức

3.1.1. Ngữ liệu và ngữ liệu đa phương thức

Theo CTNV 2018 (MOET, 2018b), “NL là một bộ phận cấu thành của nội dung giáo dục, góp phần quan trọng trong việc hình thành, phát triển ở HS những phẩm chất và năng lực được nêu trong Chương trình”. Theo Hoàng Phê (2003), NL được hiểu là tư liệu ngôn ngữ được dùng làm căn cứ để nghiên cứu ngôn ngữ. Từ những định nghĩa trên, tác giả định nghĩa NL trong dạy học môn Tiếng Việt là các tư liệu ngôn ngữ (bao gồm thơ, văn...) mà GV có thể sử dụng để dạy tiếng Việt nhằm giúp HS hình thành và phát triển các phẩm chất và năng lực được đề ra trong CTNV 2018.

Theo Gunther Kress và Theo vanLeeuwen (2001), NLĐPT là NL “sử dụng một số phương thức kí hiệu học trong thiết kế một sản phẩm hoặc một sự kiện mang tính kí hiệu, trong đó các phương thức được kết hợp với nhau theo những cách cụ thể như cũng có lẫn nhau, bổ sung vai trò cho nhau hoặc được sắp xếp theo các thứ bậc”. Nói cách khác, NLĐPT là sự phối hợp của hai hay nhiều phương thức biểu đạt khác nhau, bao gồm ngôn ngữ và phương thức khác như kí hiệu, sơ đồ, biểu đồ, hình ảnh, âm thanh, nhằm phát triển đa năng lực giao tiếp cho HS (Grabe & Stoller, 2002). Từ các quan điểm trên, tác giả định nghĩa NLĐPT là một dạng NL mà trong đó bao gồm các yếu giao tiếp cơ bản như ngôn ngữ, hình ảnh, âm thanh...

3.1.2. Đọc mở rộng ngữ liệu đa phương thức

Theo Colin Davis (1995), ĐMR được hiểu là một phương pháp dạy ngôn ngữ khuyến khích người học tự đọc thêm các VB, sách, báo sau các giờ học trên lớp hoặc khi có thời gian rảnh ở nhà. Trong ĐMR, người học thực hiện đọc nhiều tài liệu để hiểu nội dung VB hoặc để trải nghiệm sự thú vị của việc đọc (Rodrigo, 2004). Vì thế, để việc ĐMR hiệu quả, người học cần đọc một số lượng lớn tài liệu phù hợp với trình độ ngôn ngữ của mình (Grabe & Stoller, 2002).

Từ những định nghĩa trên, chúng tôi định nghĩa ĐMR là thực hiện đọc một lượng lớn các tài liệu theo kế hoạch hoặc theo sở thích từ các nguồn sách, báo, tạp chí. Trong quá trình thực hiện ĐMR, người đọc có cơ hội được tiếp thu thêm các kiến thức, hiểu biết một cách tự nhiên về thế giới, đồng thời dần hình thành và phát triển thói quen, đam mê, và văn hóa đọc.

Theo Carey Jewitt (2003), việc thực hiện đọc viết với NLĐPT thách thức hầu hết những ý tưởng xung quanh ngôn ngữ về cách học và cách trình bày. Điều

này sẽ phát huy tối đa tính hiệu quả của NL đọc, khơi nguồn cảm hứng mới mẻ đến với HS. Như vậy, việc dạy học ĐMR với NLĐPT là cần thiết nhằm phát huy tối đa mục đích của dạy học ĐMR.

3.1.3. Nền tảng số và ứng dụng nền tảng số trong dạy học đọc mở rộng

Ngày nay, NTS được sử dụng để cung cấp các hướng dẫn về học tập bằng cách điều chỉnh nội dung và quy trình để đáp ứng mức độ sẵn sàng của HS (Blender, 2012). Do đó, việc vận dụng NTS nhằm hỗ trợ HS thực hiện ĐMR NLĐPT là cần thiết và phù hợp. Từ những cơ sở nói trên, chúng tôi tiến hành xây dựng một hệ thống NLĐPT trên NTS vừa phát huy tối đa các tính năng của các công cụ, phần mềm trực tuyến vừa tạo hứng thú cho người học trên cơ sở đảm bảo đúng đặc trưng của hoạt động dạy học ĐMR gồm 2 giai đoạn gồm giai đoạn tự học và giai đoạn chia sẻ (Nguyễn Thị Ly Kha và Trịnh Cam Ly, 2023).

3.2. Yêu cầu cần đạt về đọc mở rộng trong chương trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018

ĐMR là yêu cầu cần đạt đối với NLĐH được đưa ra trong CTNV 2018 với yêu cầu HS có khả năng đọc độc lập các VB có thể loại và độ dài tương đương với các VB đã học trong lớp (MOET, 2018).

Với HS lớp Bốn, những yêu cầu cần đạt về việc ĐMR các VB văn chương và VB khoa học được nâng cao hơn so với các lớp đầu cấp tiểu học theo phân phối của CTNV 2018, cụ thể bảng 2.1.

Bảng 2.1. Yêu cầu cần đạt về đọc mở rộng đối với học sinh lớp 4

Đọc mở rộng	Văn bản văn chương	Văn bản thông tin
Dung lượng	Trong 1 năm học, đọc tối thiểu 35 văn bản văn học (bao gồm văn bản được hướng dẫn đọc trên mạng Internet).	Trong 1 năm học, đọc tối thiểu 18 văn bản thông tin (bao gồm văn bản được hướng dẫn đọc trên mạng Internet) có kiểu văn bản và độ dài tương đương với các văn bản đã học.
Yêu cầu khác	Thuộc lòng ít nhất 10 đoạn thơ, bài thơ hoặc đoạn văn đã học; mỗi đoạn thơ, bài thơ, đoạn văn có độ dài khoảng 80 chữ.	

3.3. Xây dựng và tổ chức đọc mở rộng ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số cho học sinh lớp 4

3.3.1. Xây dựng ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số

a. Căn cứ xây dựng: Đề tài xây dựng NLĐPT trên cơ sở tôn trọng đặc điểm phát triển tâm sinh lí của HS lớp 4. Các NL được xây dựng phải đảm bảo đa dạng hình thức, thể hiện sự sáng tạo và thống nhất với các yêu cầu cần đạt của CTNV 2018.

b. *Nguyên tắc xây dựng*: Dưới đây là một số nguyên tắc cơ bản để xây dựng NLĐPT trên NTS: (1) Đảm bảo mục tiêu hình thành và phát triển năng lực đọc hiểu cho HS tiểu học; (2) Đảm bảo tính hệ thống, tính đa dạng và phong phú. Các NL được xây dựng xoay quanh những chủ điểm, dựa trên những gợi ý trong sách giáo khoa (SGK) môn Tiếng Việt 4, bộ sách Chân trời sáng tạo; (3) Đảm bảo tính thực tiễn. Các NLĐPT được xây dựng đảm bảo phù hợp với thời gian tổ chức hoạt động ĐMR được giới thiệu trong SGK Tiếng Việt 4, bộ sách Chân trời sáng tạo.

c. *Quy trình xây dựng ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số*: Dựa trên nguyên tắc xây dựng NLĐPT, đề tài cũng đề xuất quy trình xây dựng NLĐPT trên NTS bao gồm các bước thực hiện một cách chặt chẽ nhằm tạo ra một hệ thống NL chất lượng và mang tính khả thi cao. Cụ thể:

Bước 1: Xác định các nội dung ĐMR cho HS lớp 4 theo CTNV 2018.

Chúng tôi xác định các nội dung ĐMR cho HS lớp Bốn dựa vào những nội dung được gợi ý trong SGK môn Tiếng Việt 4, bộ sách Chân trời sáng tạo.

Bước 2: Tìm kiếm tư liệu, thiết kế thành NLĐPT dưới dạng Bài đọc (File PDF) hoặc Sách điện tử (heyzine)

Nguồn tìm kiếm tư liệu được tham khảo dựa trên danh mục được gợi ý trong CTNV 2018, trang 92 hoặc các nguồn internet tin cậy. Tùy thuộc vào từng thể loại VB cũng như nội dung VB, chúng tôi sẽ tích hợp thêm các phương tiện biểu đạt: hình ảnh, video, âm thanh, bảng biểu, ... cho phù hợp. Sau đó thiết kế hình thức qua phần mềm canva, xuất thành bài đọc (file PDF) và sách điện tử.

Bước 3: Thiết kế thêm các mục vừa hỗ trợ hoạt động ĐMR

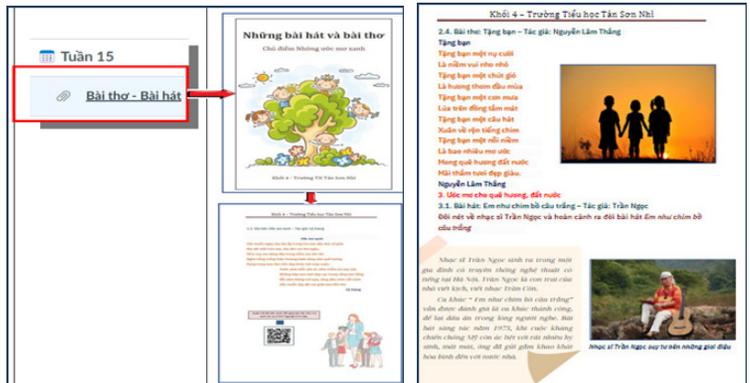
- Mục Trò chơi: giúp người đọc phát triển tư duy và có thêm động lực trong quá trình đọc. Người đọc được tham gia những trò chơi được xây dựng dựa trên nội dung, thông tin từ các bài đọc trong tuần. Những trò chơi này được thiết kế bằng phần mềm storyline hoặc wallword.

- Phiếu đọc sách (Nhật kí đọc sách): giúp người đọc thực hiện nhiệm vụ đọc sách bằng cách hoàn thành *Phiếu đọc sách* (được thiết kế dưới dạng file PDF bằng phần mềm canva hoặc nhập trực tiếp qua link Google Form).

- Góc sản phẩm và Góc tuyên dương: giúp GV thuận lợi đánh giá HS qua sản phẩm, HS đánh giá HS.

Hình 2.1. Hệ thống LMS được thiết kế qua phần mềm canvas

Hình 2.2. Các bài đọc được thiết kế qua phần mềm canva

Nghiên cứu này đã xây dựng được toàn bộ hệ thống NLĐPT. Cùng với các *Bài đọc*, *Sách điện tử*, *Trò chơi*, *Tổ thi đua*, *Tổ thực hiện*, *Bài học*, *Tổ thích đọc*. Giữa các mục được sắp xếp theo trình tự phù hợp với nhu cầu nhận thức của HS. Tất cả các mục được chúng tôi đưa lên hệ thống NLĐPT trên NTS Canvas.

3.3.2. Quy trình tổ chức dạy học đọc mở rộng ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số

Về cách thức tổ chức dạy học: Hoạt động ĐMR được thiết kế dưới dạng giờ sinh hoạt câu lạc bộ đọc sách, nội dung gợi ý theo chủ điểm thường gồm các hoạt động như sau:

Giai đoạn 1: Hoạt động tự học (đọc ở nhà, trước 1 tuần)

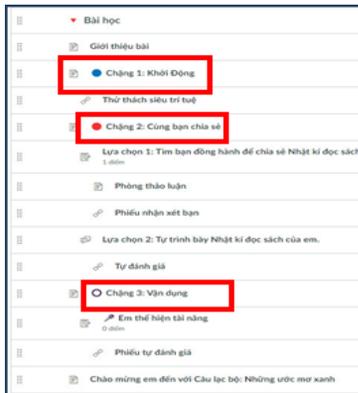
Ở giai đoạn này HS sẽ đăng nhập vào kho học liệu LMS theo đường link: <https://canvas.instructure.com/enroll/BYJXXL>. Sau đó HS sẽ thao tác vào các mục *Bài đọc Sách*

điện tử - Trò chơi - Tổ thi đua - Tổ thực hiện (hình 2.1) để hoàn thành nhiệm vụ tự học. GV sẽ theo dõi số lượt tương tác cũng như tiến độ hoàn thành *Nhật kí đọc sách (Phiếu đọc sách)*.

Hình 2.3. Phiếu đọc được thiết kế qua phần mềm canvas
 Giai đoạn 2: Hoạt động trên lớp hoặc trực tuyến (20 phút)

Đến với giai đoạn 2, chúng tôi thiết kế theo 2 hình thức học tại nhà hoặc học tại lớp bằng cách chọn mục Bài học để GV và HS có sự chủ động và thay đổi môi trường học tập sao cho thuận lợi (hình 2.4).

Hình 2.4. Minh họa bài học đọc mở rộng – Tuần 15

Hoạt động ĐMR tuy chỉ diễn ra trong khoảng thời gian 15 – 20 phút nhưng khi tổ chức trực tiếp trên lớp hoặc trực tuyến trên LMS vẫn phải đảm bảo quy trình các hoạt động theo công văn 2345. Dựa vào đặc trưng của hoạt động ĐMR, chúng tôi xây dựng được quy trình tổ chức hoạt động dạy – học ĐMR gồm 3 chặng (hoạt động) gồm: (1) Khởi động; (2) Cùng bạn chia sẻ; (3) Vận dụng (HS thể hiện khả năng biểu diễn, khả năng đọc diễn cảm).

3.4. Ý kiến của GV và HS về hệ thống ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số đề tài đã xây dựng

3.4.1. Ý kiến của GV về hệ thống ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số đề tài đã xây dựng

Để kiểm chứng mức độ phù hợp và khả thi của hệ thống NLĐPT mà đề tài đã xây dựng, chúng tôi đã mời 06 GV (bao gồm GV chủ nhiệm lớp 4/X của Trường Tiểu học TSN, quận Tân Phú, TPHCM – nơi đề tài tổ chức thử nghiệm) tiến hành phân tích và đánh giá mức độ hiệu quả của NLĐPT hỗ trợ dạy học các hoạt động ĐMR trên NTS và thu được kết quả được thể hiện ở bảng 2.2 dưới đây:

Bảng 2.2. Ý kiến của GV về hệ thống ngữ liệu đa phương thức đề tài đã xây dựng trên nền tảng số canvas

Nội dung khảo sát	Mức độ							
	Rất hài lòng		Hài lòng		Phân vân		Chưa hài lòng	
	Số lượng	Tỉ lệ	Số lượng	Tỉ lệ	Số lượng	Tỉ lệ	Số lượng	Tỉ lệ
Nội dung NL phù hợp với những gợi ý trong sách giáo khoa	6	100%	-	-	-	-	-	-
Số lượng chữ của NL đảm bảo theo yêu cầu của CT	6	100%	-	-	-	-	-	-
Hình thức trình bày VB đọc khoa học, hấp dẫn người đọc	6	100%	-	-	-	-	-	-
NL đọc ngoài kênh chữ còn tích hợp thêm những bảng biểu, hình ảnh, âm thanh, video, ... phù hợp, bảo đảm tính logic, đáp ứng nhu cầu nhận thức cho HS	6	100%	-	-	-	-	-	-
GV có thể dễ dàng đánh giá và theo dõi khả năng tương tác với các bài đọc của HS	6	100%	-	-	-	-	-	-
Phiếu Nhật kí đọc sách thiết kế đa dạng, phát triển được năng lực đọc của HS	6	100%	-	-	-	-	-	-
Phiếu Nhật kí đọc sách được thiết kế phù hợp với các NL đọc	6	100%	-	-	-	-	-	-

Bảng 2.2 cho thấy 100% GV đã đánh giá các NLĐPT mà đề tài đã xây dựng phù hợp để đáp ứng yêu cầu cần đạt, nội dung của môn học, đa dạng về phương thức biểu đạt, nội dung của các VB phù hợp với mức độ nhận thức, khả năng cảm thụ tác phẩm của HS lớp 4 và việc xây dựng hệ thống NLĐPT phù hợp với nhu cầu học tập kết nối chuyển đổi số.

3.4.2. Ý kiến của học sinh về hệ thống ngữ liệu đa phương thức trên nền tảng số đề tài đã xây dựng

Bên cạnh đó, nghiên cứu cũng tiến hành khảo sát ý kiến của 32 HS lớp 4/X Trường Tiểu học TSN sau khi học ĐMR trên nền tảng số canvas trong suốt năm học 2023 – 2024. Kết quả cho thấy qua quá trình ĐMR trên nền tảng số canvas, HS dần hình thành thói quen tự học và chăm chỉ đọc sách (68,8%), trở nên tự tin hơn khi chia sẻ, trình bày những điều tự học và đọc được trước lớp (40,6%) hay giải quyết các vấn đề bằng cách sử dụng công nghệ thông tin (34,4%). Đây là những thói quen, kỹ năng cần thiết giúp HS chủ động làm chủ kiến thức trong quá trình đọc các VB. Từ đó, HS nâng cao dân hiểu biết, tự duy phản biện, phát triển kỹ năng đọc hiểu và thúc đẩy khả năng tự học, tự khám phá.

(Xem tiếp trang 163)